

LLIBRES

**Pere Ferrando Romeu i
Fèlix Josep Cusiné Via**

CENT ANYS DE CASTELLS (1876-1976). ENTORN DE LA FAMÍLIA CUSINÉ DE VILAFRANCA DEL PENEDE'S Andana. Vilafranca 2011.

Tot i que pel títol pot semblar aquest un llibre de família, el cert és que es tracta d'un treball clau per a resseguir la història casteller a la capital penedesenca, resultat d'una labor extensa i ben minuciosa, no sols pel que fa a documentació, publicacions i revistes periòdiques, sinó també en la recerca de testimoniatges orals, sintetitzada en prop de dues-centes pàgines i amb el complement de tot el material gràfic que als autors els ha estat possible aplegar. El resultat és un llibre de lectura obligada no sols per als devots de la història casteller a Catalunya, sinó també per a aquells que volen conèixer la història de Vilafranca, la petita història de la vila en una etapa històrica de cent anys especialment significatiu pel que fa a la realitat, casteller a o no tan casteller a, de casa nostra. Un llibre de lectura també per als qui volen conèixer les iniciatives i propostes generades sobre Vilafranca i des de la vila sobre altres poblacions catalanes.

Ara, amb el llibre que comentem a les mans, creiem que és lògic pensar que Vilafranca, "la plaça més casteller a", no tenia encara un estudi històric complet i extens sobre aquesta realitat del nostre passat, i també del nostre present. Aquesta mancança no era pas per manca de voluntat sinó, certament, per la complexitat d'una temàtica que ha generat sovint una dinàmica social que va molt més enllà del que en podríem dir folklore o cultura tradicional.

A través de la nissaga familiar dels Cusiné podem endinsar-nos en el que va ser l'època daurada dels castells al segle XIX, i de la mà de la informació conservada en l'entorn familiar podem conèixer la labor de tres generacions que en el decurs d'un segle van desenvolupar una amplíssima labor en els diversos àmbits castellers de les terres catalanes, una labor que va viure també anys difícils en els quals l'important era no defallir i mantenir la constància. Apuntem igualment que aquest treball aporta finalment àmplia llum i dades a l'entorn de la colla casteller a

vilafranquina del primer terç del segle XX, la que es reunia i assajava a cal Noi-Noi, als baixos de l'actual Vinseum i que finalment no va assolir continuïtat.

En podríem remarcar encara molts aspectes més, els apèndixs documentals finals, l'utilíssim índex onomàstic casteller que clou el llibre i, per suposat, les nombroses notes biogràfiques sobre personatges directament relacionats amb el món casteller vilafranquí. Ens consta igualment la feixuga labor de recerca que Ferrando i Cusiné han portat a terme a nivell particular i familiar per poder arribar a confeccionar un volum que, posats en la lectura, sap mantenir la seva amenitat sense deixar d'ésser una imprescindible obra de consulta sobre el món casteller de casa nostra i la crònica d'una nissaga, d'una família decididament marcada per les passions castellers i a través de la qual se'ns presenta la crònica de tot un segle, de l'abnegació constant de tants i tants homes que van fer possible no sols el manteniment de la tradició sinó també la consolidació dels fonaments que ara ens permeten viure jornades de joia i glòria casteller a.

J.S.B.

Núria Sauch Cruz (Coord.)

LA GUERRA DEL FRANCÈS ALS TERRITORIS DE PARLA CATALANA JORNADES D'ESTUDI A L'ENTORN DEL BICENTENARI DE LES BATALLS DEL BRUC.

Editorial Afers – Catarroja-Barcelona, 2011, pàg. 562

Aquest volum comença amb una introducció de Núria Sauch, responsable i coordinadora de l'edició com a representant de l'Institut Ramon Muntaner, institució que va impulsar aquestes jornades, creant unes beques d'estudi i recerca a l'entorn de l'efemèride a commemorar.

La lliçó inaugural d'obertura va ser pronunciada pel professor emèrit de la Universitat Pompeu Fabra, Josep Fontana Làzaro, amb una exposició que abraçava un ample panorama de la tragèdia així com de les repercussions que varen sacsejar tot el territori català, documentant-ho amb una generosa bibliografia, afortunadament més realista i cri-

tica que l'emprada a les anteriors commemoracions.

Les jornades van transcórrer seguint aquesta pauta.

Una distribució general circumscriu a l'entorn de tres grans àmbits temàtics:

- a. La dominació francesa
A través d'una ponència de Matias Remisa Verdaguer, del Centre d'Estudis Socials d'Osona, encapçalada amb igual denominació a la d'aquest àmbit.
- b. La resistència
Exposició a càrrec d'Antoni Moliner Prada, Universitat Autònoma de Barcelona, que girava entorn a "La Junta Superior de Catalunya i els setges de Girona i Tarragona".
- c. Les conseqüències de la guerra.
- d. Presentació feta per Jesús Millan i Garcia-Varela, Universitat de València, sota el títol "Del poble del regne al poble de la nació: la guerra del Francès i l'espai social de la política".

En cada un d'ells s'agruparen les comunicacions seguint l'ordre d'afinitats d'acord amb el contingut a tractar.

El recull de comunicacions que conformen cada un d'aquests tres àmbits era precedit d'una glossa a càrrec d'un relator.

En total les comunicacions foren vint-i-cinc, distribuïdes així: sis en el primer àmbit, dotze en el segon i set en el tercer.

El final de les comunicacions segueix una recapitulació amb unes conclusions presentades per Manuel Lladonosa Vall-llebrera, de la universitat de Lleida, que tenia totes les traces d'una relatoria general.

L'edició aplega el contingut de les jornades així com les cinc conferències impartides per especialistes en el tema i amb títols tan interessants com il·lustratius del seu contingut:

- Com van viure els catalans la Guerra del Francès? Conferenciant: Antoni Moliner Prada de la UAB.
- 1808, invasió, aixecament, resistència. Conferenciant: Lluís Maria de Puig, de la Fundació Ernest Lluch.
- Els partidaris de Napoleó, conferència de Lluïsa Roure Aulias, de la UAB.
- Les conseqüències de la guerra del Francès, per Ramon Arnabat Mata, de l'IEP.
- La crema del paper segellat a Manresa,

com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó, del conferenciant Antoni Moliner Prada.

Aquesta seria la síntesi de la temàtica aplegada en el volum però sens dubte s'incorreria en un greu error contra l'objectiu de difusió de les jornades si ens quedéssim només en això i silenciéssim els treballs i els seus autors.

Tot i que no és possible fer-hi un comentari particular, no fóra de més donar-ne un petit tast, ni que sigui assenyalant-ne els títols i els autors, de cada una de les comunicacions.

En el primer àmbit, hi trobem: "La documentació d'una guerra. Sant Boi de Llobregat (1808-1814)", presentada per Maria-Lledó Barrera Casanova/Carles Serret i Bernuig, del Museu i Arxiu Municipal de Sant Boi, respectivament; "La guerra total a Catalunya durant la guerra napoleònica (1793-1814)", de Francesc X. Morales Garcia, de l'Associació d'Història Rural de les comarques gironines; "¡Oh, cruel gavatg!, Les misèries de la Guerra del Francès al Camp de Tarragona", Manuel Güell Junkert, de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense; "La Guerra del Francès a la Selva: l'impacte de l'ocupació napoleònica rural a partir de la documentació parroquial", Jordi Bohigas i Maynegre/Francesc X. Morales Garcia, de la UdG i AHR comarques gironines, respectivament; "La guerra del Francès arran de terra: noves fonts i documents inèdits (el Penedès 1808-1814)", M. Teresa Mateu/Sonia Luque Caballero, de l'Institut d'Estudis Penedesencs, i "Set cartes del calafatí Josep Novau a la família", M. Pilar Torra Puigdemívol, del Centre d'Estudis del Bages.

En el segon àmbit tenim: "Municipalització del delme de Gavà i conflicte amb els barons d'Eramprunyà (1808-1810). La guerra del Francès en el marc de la resistència antisenyorial", Josep Campmany Guillot, del Centre d'Estudis de Gavà; "Dades inèdites sobre els esdeveniments de la guerra a Vilafranca", de Joan Solé i Bordes, de l'IEP; "Conseqüències literàries de la Guerra del Francès a l'Alguer (1799)", de Joan Armangué i Herrero, de l'Arxiu de Tradicions d'Alguer; "Les cançons patriòtiques a Catalunya durant la guerra del Francès", de Glòria Ballús Casòliva, del CEB; "La sang del traïdor. Etienne Fleury, testimoni i protagonista de la revolta tortosina de juny de 1808", Salvador Poy, Associació Amics i Amigues de l'Ebre; "Refugiats resistents al peu de Montserrat (1808-1814)", Assumpta Muset Pons, del CEB i CEC Baix Llobregat; "Notícia a l'entorn de la publicística antifrancesa", de Josep M. Sabaté Bosch, de la URV; "Mujeres y divorcio en

Catalunya durante y posteriormente a la Guerra del Francès”, Marie Costa, de la Universitat Jean Monner (Sant Etienne-França) i IUH J. Vicenç Vives/Universitat Pompeu Fabra; “Reaccions i defensa de la vila del Prat durant la Guerra del Francès (1808-1814)”, Jordi Ramon Ruiz; “Les batalles del Bruc”, Marc Sellarès Cots; “La llegenda del Mansuet”, Jordi Serra Massansalvador, de l’Associació Cultural del Montserrat, i “La Junta Corregimental de Tortosa en la Guerra del Francès (1808-1810)”, Joan R. Vinaixa, del Centre d’Estudis de la Ribera d’Ebre.

Tercer àmbit: “La guerra del Francès: un referent iconogràfic dels imaginaris liberal i carlista”, Laura Corrales Burjalés; “Les conseqüències de la guerra del Francès a Lleida”, Antoni Sánchez i Carcelen, de la UdLL;

“Efectes de la guerra del Francès a Mataró i rodalies. Tot resseguint els notaris”, Enric Subià i Coll, del Museu de Sta. Maria de Mataró/Centre d’Estudis Argentonins; “Un exemple de demografia conjuntural: crisi de mortalitat o mortalitat de crisi durant la Guerra del Francès a Olesa de Montserrat”, Carles Millàs i Castellví, de la UAC/CEC del Baix Llobregat; “Nacionalisme i historiografia: la interpretació diversa de les propostes polítiques valencianes realitzades durant la Guerra del Francès”, Vicent Baydal Sala, de l’Institut Milà i Fontanals (CSIC-Barcelona); “La Guerra del Francès a la comarca del Montsià i les poblacions veïnes del nord valencià”, Ferran Grau Verge/Núria Sauch Cruz, del Centre d’Estudis d’Ulldecona; “Apunts sobre la Guerra del Francès (1808-1814) a Palafrugell i la seva comarca”, David Figuerola Pàmpano, de l’IEG.

Com es pot veure a través dels enunciats de les intervencions que es presentaren, l’abast de la temàtica tractada va ser ampli, enriquidor i formalment tractat. Aquella demagògia fabulosament presentada a les llegendes que marcaren la historiografia, fins ben entrada la dècada dels seixanta del passat segle, ha quedat superada per la crítica documentada d’una allau d’historiadors que han anat desembrossant conceptes falsos, amanyagats sota l’alè d’un patriotisme mal entès i d’un romanticisme fora d’època.

Cal dir que aquest volum és més de consulta que de lectura, no pas perquè no sigui interessant fer-ne una atenta lectura, sinó per la densitat inherent als seus continguts. Molts, per no dir tothom, podran cercar-hi aspectes, dades i referències que ajudaran a situar qüestions que els seran més properes, fet que fa que, per si sol, ja se’l tindrà de referència en els futurs estudis.

Lluís Eroles Benabarre
Estiu 2011

Oriol Pi de Cabanyes

DEL RETAULE DE SANT JORDI A LA FESTA MAJOR DE VILAFRANCA, PASSANT PER EUGENI D’ORS

Ajuntament de Vilafranca 2011.

Edició de la conferència pronunciada per l’escriptor vilanoví el passat 23 d’abril del 2011 al saló de sessions de la Casa de la Vila, parlament en el qual es va voler referir al patrimoni material i immaterial vilafranquí, d’entrada amb una descripció del retaule gòtic de sant Jordi i la Mare de Déu que es conserva a sant Francesc i dels autors que l’han estudiat. Des d’aquest inici, l’autor es va referir a Pere el Gran, a iniciatives com el Lector de l’Odissea i va entrar en els vilafranquins de cor com en Xènius, de qui va esmentar fragments d’algunes gloses per tal de fer-les confluïr finalment en la Festa Major. Al cap i a la fi, un parlament literari de glosa agradable, farcit de referències i indicacions cultes i complementat amb bibliografia.

J.M.L.

Romà Macàrio i Abellà

TEMPS RÚFOL A NORMANDIA. 6 DE JUNY DE 1944

Edició no venal de l’autor. Barcelona 2011.

Completíssim reportatge de prop de quatre-centes pàgines sobre aquest episodi clau de la Segona Guerra Mundial que des de fa anys és un dels temes culturals que apassiona el penedesenc autor. Pas a pas, amb el complement d’un ampli material fotogràfic, l’autor ens endinsa amb facilitat en la crònica detallada dels antecedents del desembarcament de Normandia, els precedents, la preparació i el desenvolupament de l’acció bèl·lica.

No cal dir que aquest ha estat un tema extensament tractat i sovint llargament glossat, a gust de qui havia de fer el panegíric, sovint amb la voluntat de cantar les glòries del coratge dels nord-americans i els soldats d’altres nacionalitats que allí hi van acabar omplint els cementiris. Romà Macàrio, però, no cau en la literaturització del conflicte i sap mantenir un discurs objectius que analitza les

parts enfrontades i els encerts i defectes de la seva realització efectiva.

A la cloenda el volum aporta una síntesi prou concretada, amb epíleg i conclusions, un cens de personatges i una mínima síntesi bibliogràfica que ha de formar part sols dels volums essencials d'entre tot el que l'autor ha llegit, consultat (i suposem que també visitat) per fer possible aquest ben acurat treball.

J.S.B.

Jordi Melendo

UN SUEÑO EN LA CHAMPAGNE

Ed. Adivin. Málaga 2010

Apassionat i constant del món del vi en una activitat que té ja més d'una trentena d'anys, Melendo no perd l'oportunitat de cercar nous camins a la passió enològica i de tast que ha acabat per identificar la seva personalitat. Qui en el seu moment va ser una jove promesa de la promoció del vi i de les seves institucions ha mantingut una constància envejable que s'ha anat farcint en iniciatives, una rere l'altra, tot i que no sempre han trobat la comprensió i el suport que sens dubte mereixien, potser perquè els seus inicis en l'àmbit vitivinícola van tenir com a decorat aquells mítics anys vuitanta de l'excepcional sortida del món del cava català, una etapa que –per un o altre motiu– després no vam saber consolidar i, com els castells de focs d'artifici, va donar pas a etapes més difícils, a significatius canvis legislatius i a plantejaments sobre el futur com els que ara mateix neguitegen els pagesos penedesencs.

De tot aquest passat en fa una síntesi inicial Melendo a les primeres pàgines d'aquest volum editat en llengua castellana. Des d'aquí ens endinsa en la seva passió somniada: la de poder disposar d'una "cuvée" al seu nom en la producció d'un petit viticultor de Xampanya. La iniciativa, certament insòlita a casa nostra, constitueix un bon motiu per tal que l'autor ens endinsi en el coneixement de nombrosos aspectes i detalls de la vitivinicultura d'aquell privilegiat indret del nord de la Gàl·lia. Vet ací un dels valors específics de l'edició, el coneixement de tants aspectes i detalls del dia a dia dels elaboradors de la Xampanya més enllà de la pantalla d'imatge publicitària del producte escumós francès. La iniciativa de Melendo és envejable i digna de glosa però no aniria més enllà d'una notícia als mit-

jans de comunicació sense un llibre com aquest, una edició que li permet posar a l'abast de tants i tants lectors no sols la imatge sincera d'un temps i una terra sinó també l'optimisme encomanadís que sempre ha estat característic de la personalitat d'aquest etern il·lusionat pel vi que és Jordi Melendo.

J.S.B.

Ramon Amigó i Anglès

ONOMÀSTICA I LLENGUATGE. DE CAP A CAP DEL PAÍS

Dalmau editor. Barcelona 2011-10-17

Magnífica edició recopilatòria dels treballs de filologia, onomàstica i llenguatge de qui és la màxima autoritat científica en onomàstica, en una edició patrocinada pel mecenatge de la tarragonina Fundació Mútua Catalana. En un text introductor el catedràtic Jordi Ginebra comenta els aspectes més destacats de la labor desenvolupada per Ramon Amigó en el decurs de més de vint anys de tasca de recerca.

El volum aplega un ampli conjunt de treballs esparsos fins ara en tota mena de publicacions, i alguns fins i tot inèdits encara, prop d'una trentena sobre onomàstica d'arreu de Catalunya, evidentment també amb referències penedesenques, així com una lliçó d'onomàstica i prop d'una vintena de treballs i col·laboracions més sobre aspectes de llenguatge. En alguns casos els seus posicionaments són ben clars, com quan afirma que no creu en el bilingüisme i es planteja un clar dibuix cívica a l'entorn del futur de la nostra llengua. En definitiva, un volum amb caire d'homenatge però també una oportunitat per tenir a l'abast tants i tants treballs diversos, concrets i localistes, publicats sovint en mitjans d'escassa difusió, però que ens ajuden a conèixer la personalitat i la labor incansable d'un savi de les paraules.

J.S.B.